

Az „égető”

Hujber Szabolcs - 2014. 08. 27.

Ugor-török háború: becsületsértő gyanúsítások

A nyelvrokonságunk kutatásának egyik fontos eseménye, az ugor-török háború 1869-ben „robbant ki” Vámbéry Árminnak *A magyar és török-tatár nyelvekbeli szóegyezések* című írásával, amely a Hunfalvy Pál által szerkesztett Nyelvtudományi Közlemények VIII. kötetében is megjelent.

Régi szép idők! Amikor még nyíltan, egyazon tudományos „harctéren” csaptak össze a felek, és (részben) elismerték a másik oldal képviselőinek tudását, relevanciáját, szakértelmét, szakmaiságát és elmeállapotát! Persze a háború vége felé, az 1880-as évek első felében már bevetették a vitatkozók a „nehéztüzérséget”, módszereiket, hangvételtüket illetően már joggal marasztalhatták el egymást egy s másért. Talán az egyik legszebb hasonlat Vámbéry tollából ered, amikor Hunfalvy bírálati megjegyzéseire reflektál:

„A mi engem meglepett, és kellemetlenül hatott rám, az az ő kritikai eljárásuknak módja, jelesen azon célzások, melyek nem annyira a könyv tartalmára, mint inkább a szerző személyes jellemére vonatkoznak és a melyekkel engemet szándékos hamisítóul és készakaratos ferdítőül akarnak feltüntetni. [...] Becsületsértő gyanúsításokkal s élczesnek és satyricusnak lenni akaró megjegyzésekkel nem lehet tudományos kritikát írni. A ki a vitás tárgy komolyságát és nehézkességét szem elől tévesztve, erőszakolt elméskedésekkel akar ugrándozni, igen könnyen hasonlóknak látszhatik egy *tánczó tévéhez!*” (Vámbéry Ármin: *A magyarság eredete és a finn-ugor nyelvészet*, Budapest, 1884: 5–6. Kiemelés tőlem, H. Sz.)

Nem kell féltetni Vámbéry Ármint sem, ebben a munkájában Hunfalvyról, Hunfalvyhoz gyakran érezhető gúnnyal beszél,

amit igencsak felerősít az, hogy végig H. úrként emlegeti.

Az ugor–török háború hamarosan a „finnugor oldal” győzelmével zárul, de az indulatok, kételyek, gyanúk azóta is természetes velejárói a nyelvrokonsággal kapcsolatos diskurzusnak. Ez önmagában még nem is lenne baj, hiszen ahogy Vámbéry is megírta: „Jól mondja a persa közmondás, hogy »nincs tisztább a víznél, de ha sokáig nyugalomban van, zavaros és bűdös lesz.«” (Vámbéry Ármin: A magyarság eredete és a finn-ugor nyelvészet, Budapest, 1884: 4.)

Hunfalvy 175

1990 után a könyvpiac felszabadulásával, valamint a 2000-es években az újmédia szélesebb körű elterjedésével a véleményformálásnak és -ütköztetésnek egy teljesen más, a viták természetét gyökeresen megváltoztató és sok tekintetben rossz irányba mutató, mindenesetre a felszínesség, pontatlanság, indulatosság és igénytelenség veszélyét magában hordozó közege alakult ki nyelvünk eredetével, a nyelvrokonsággal kapcsolatosan (is). Nehezen átlátható, ijesztően pluralizálódó, rétegződő terep, melyen ki tudja, hány és milyen „teve táncol”, tartozzon bármelyik „szekértáborhoz” is.

Már nem lehet úgy megnyilvánulni egy témában, hogy mindezekről ne vennénk tudomást, ez jól megfigyelhető az olyan írásokban is, melyek a nyelvrokonságunk kutatásában kulcsszerepet betöltő Hunfalvy Pál méltatása jegyében születtek.

Az „új éra” előtt, a Hunfalvy születésének 175. évfordulója utáni évben, 1986-ban megjelent monográfia szerint „első helyen a nyelvtudományi eredményeit kell kiemelni, noha nem volt szakképzett nyelvész” (Domokos Péter–Paládi-Kovács Attila: Hunfalvy Pál, Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1986: 242.).

Mik is voltak ezek az eredmények?

- fél évszázados egy helyben topogás után szervezői, szerkesztői és tudományos működése terelte helyes útra a finnugor nyelvhasználást Magyarországon
- az általa az 1850-as években elindított serény munka eredménye a nagy frontáttörés az uralisztika területén, ami lehetővé tette finnugor rokonságunk bizonyítását és elfogadtatását a tudományos közvéleménnyel
- elsőként bizonyította be, hogy a magyar nyelv két legközelebbi rokona a vogul (manysi) és az osztják (hanti)
- elsősorban ő védte meg a magyar etnikum és nyelv ugor származását Vámbéryékkel szemben
- tudományszervezőként helyes programot adott a hazai nyelvtudománynak: szerkesztette első folyóiratait, melyek révén megalapította a magyar nyelvtudomány első iskoláját s tanítványok seregét nevelte fel
- szorgalmazta, tankönyvekkel segítette a rokon nyelvek hazai tanítását, a „halszagú atyafiság” körüli előítéletek eloszlatását, az urali népek megkedveltetését
- a *fogyatékoságok és hiányosságok* ellenére is jelentősek összehasonlító nyelvészeti fejtegetései, valamint az új megfelelések és törvényszerűségek felfedezése és ezek elméleti kifejtése terén végzett tevékenysége
- az Akadémia idegen nyelvű folyóiratainak szerkesztésével, saját könyveinek, értekezéseinek külföldi megjelentetésével a hazai kutatási eredményeket a nemzetközi tudományosság elé tárta, sokat a magyar tudomány nemzetközi elismertetéséért
- nemzeti önismeretünknek éppen a hamis nemzeti ábrándok és hiúságok lerombolásával használt a legtöbbet (i. m. 241–247.)

Hunfalvy 200

A Hunfalvy Pál születésének 200. évfordulója alkalmából, 2010-ben megtartott emlékülésen Szíj Enikő már sokkal polemikusabban, az önmaga védelmében szólni képtelen „ünnepeltet” megvédve sorolja annak eredményeit és érényeit. Minden kijelentés egy-egy makacsul, linkről linkre szálló vád cáfolata, vagy félreértés, félremagyarázás tisztázására tett kísérlet:

– Talán éppen „szász génjeinek”, jogi végzettségének és tudatosan vállalt magyarságának köszönhető az a nem mindenkire jellemző sajátossága, hogy a kívülálló szemével, tárgyilagosan tudta szemlélni a hazai eseményeket, beleértve a tudomány fejlődésének módját és irányát.

– Ha mindez így együttvéve azt sugallja, hogy Hunfalvy ellentmondást nem tűrő

„hatalmassággá” nőtte ki magát, akkor félreértjük a helyzetet. Hunfalvy a kevésbeszédű cselekvés híve volt: tenni, amit lehet.

– Az értelmiségi foglalkozás, a „csak eszből” megélhetés az 1850-es években még

távolról sem volt általános. Szakképzett főfoglalkozású nyelvészek nem voltak.

– Világos után nem „lepaktálással”, hanem mint képviselő, a képviselők általános amnesztiájában részesülve válhatott a pesti közélet és tudományos élet ismert alakjává.

– Nem volt sem áruló, sem bérenc.

– Nem ő hívta – és főleg nem egyből professzornak – Magyarországra az egyébként

akkor még csak 22 éves német Budenzet...

– Olykor a fanyar humor sem hiányzott: talán „ha olvasnánk, amit kritizálni akarunk”

jegyezte meg például. (Szíj Enikő, Nyelvtudomány és tudományos kontárság Hunfalvy korában és ma, Nyelvtudományi Közlemények 107.: 235–243.)

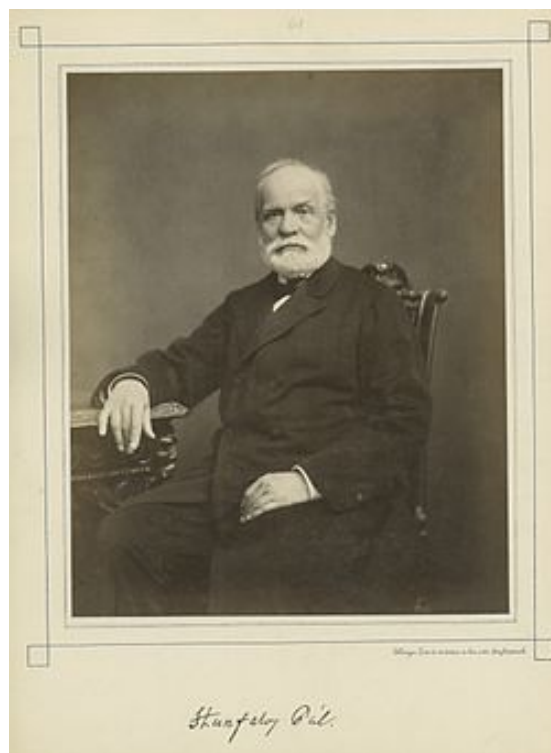
Antihunfalvysták

Ez utóbbi érthető az „antihunfalvistáknak” címzett kiszólásként is. De nézzük, mire is reflektál Szij Enikő ezen kijelentéseivel!

Az egyik leggyakoribb vád Hunfalvyval kapcsolatban, hogy idegen érdekek kiszolgálására, a Habsburgok „megrendelésére” született a finnugor rokonság „elmélete”, melyet Hunfalvy és tanítványa („tettestársa”), Budenz József erőszakkal terjesztettek el.

Kiszely István saját bevallása szerint rábukkant ennek bizonyítékára, de közkinccsé még eddig nem tette:

„Egész őstörténetünket 1821-ben találták ki. Kutatásaim során megtaláltam a bécsi kancelláriának azt a leiratát, amelyben fölkéri az osztrák történészeket, hogy a rebellis magyaroknak egy olyan őstörténetet írjanak, amelyre nem büszkék. És akkor kitalálták azt a bohócságot (ma már annak vesszük, ma már elmúlt az ideje), hogy őseink valahol az Ob folyó alsó folyása mentén, az Uráltól keletre együtt éltek a finnekkel.” (Ott kell keresni a magyarokat, ahonnan származnak, <http://hunhir.info/index.php?pid=ony&id=000776>)

Hunfalvy halála után nem sokkal egy vasúti hivatalnok, Fischer Antal Károly is „német találmánynak” nevezi írásában a finnugor nyelvrokonságot:

„Gyanúsításaik, hazugságaik s ferdítéseik oly nyilvánvalók, hogy mindjárt az első tekintetre is elárulják, hogy nem a történeti igazság kiderítésének érdekében, hanem egyenesen annak ellenére: *bizonyos faji és nemzetiségi érdekekben* (kiemelés tőlem, H. Sz.), félrevezetési szándékból írtak. [...] a XVIII. század elején, egy új irány keletkezett, a melynek alaptétele az vala, hogy a magyar nyelv a finn-ugor nyelveknek keveréke és így a magyar nemzet maga is az; a hunok és avarok ellenben, a kiket a régiek a magyarok testvéreinek neveznek; törökök voltak. Ezen elmélet külföldi, német találmány, mely minálunk Hunfalvy Pál és Budenz József vezetése alatt burjánzott leginkább. A milyen alaptalan és semmi által sem indokolható ez az állítás: oly sok követőre akadt mégis; mert Hunfalvy s Budenz hatalma és tekintélye nagy volt és általuk boldogulhatott mindenki, a ki őket követé.” (Fischer Antal Károly, *A magyar őstörténetírás hanyatlása*, 1904).

Egyébként már nagyon hamar, 1856-ban szembesült ezzel a gyanúsítással Hunfalvy, 1883-ban felidézett ezzel

kapcsolatban egy anekdotát:

„Régóta állok... a hazafiatlanság hírében. Bátor vagyok erről egy anekdotát közleni, melyben egy kis magyar pszichológiai vonás tűnik elő. Midőn 1856-ban a »Magyar Nyelvészet«-et akartam megindítani, több általam ismert és tisztelt magyar író támogatásra szólítottam fel. Az egyik még él, azért nem nevezem meg – támogatását megígérvén, egyszersem azt is tudatá velem, hogy egy igen tekintélyes akadémiai tag által – az ugyan nem él többé, de azért mégsem nevezem meg, tudván, hogy »de mortuis« stb. – figyelmeztetett arra, hogy engem az osztrák kormány azért vesztegetett meg, hogy a magyar nemzet hitelét a finn rokonság hirdetésével lerontsam, tehát óvakodjék tőlem.” (Ugor vagy török-tatár eredetű-e a magyar nemzet?, 1883: 3–6. Idézi Domokos Péter: Hunfalvy Pál, Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest 140–141.)

Sajnálhatjuk, hogy ilyen diszkrét volt Hunfalvy, és nem árulta el, hogy ki volt a „jóakaró”.

A Habsburgok ilyen ravasz, tervszerű beavatkozásának gondolatát nyilvánvalóan erősítette a közvélemény számára hiteles, tekintéllyel bíró Kossuth Lajos álláspontja is: „Fájdalom, akadának magyar írók is, mi inkább elkeseredést, mint csodálkozást kelt, a kik ellen nem állhatván a habsburgi diplomaták cseleinek, csábításainak, elfojtották a nemzeti érzést és csatlakoztak amaz idegen írókhoz.” A sok esztelen, alaptalan hipotézis közül a legtöbben azt támogatják, folytatja Kossuth, mely a magyarokat és finneket egyeredetűnek állítja. „Valóban, ha nem ismernők a habsburgi historicusok titkos útjait, eszközeit, azt lehetne hinnünk, hogy csupa ember-szeretetből tulajdonítanak a nyomorult finneknek ilyen jeles fiakat.” (Hunfalvy visszaemlékezését Kossuth álláspontjáról idézi: Domokos Péter, i. m. 144–145.)

A Habsburg-elmélet szívós jelenléte miatti, gúnnyal vegyes értetlenséget és a nyelvrokonsággal kapcsolatos viták 21.

századi módját, módszereit egyszerre mutatja az alábbi fórumbeli párbeszéd:

Pekkarin

„Húú, a nagy ördög Hunfalvy, a GONOSZ, aki egyébként először török–magyar nyelvrokonságban hitt, majd felvetette a sumér–magyar nyelvrokonság kérdését is. Persze gyakorlati síkon oldotta meg a kérdést, és tanulmányozta a finnugor nyelveket (finnül is tanult), nem mellesleg Reguly Antal terelgette. [Bekezdés] Egyszóval az a GONOSZ Habsburg, akiről folyton leveszitek a keresztvizet, szimplán csak kiállít egy teória mellett. És ki ajánlotta az MTA-ba, na ki? Bajza József költő. Akkor ő is áruló volt? Pont ő, aki meredeken szemben állt a bécsi kormányzattal? [Bekezdés] Ezek olyan dolgok, amik sose jutnak be a finnugor-tagadók szűk pupilláján [...] :D”

Szabler

„És ki ajánlotta az MTA-ba, na ki? Bajza József költő. Akkor ő is áruló volt? Pont ő, aki meredeken szemben állt a bécsi kormányzattal? [Bekezdés] Pontosan. Csakhogy Bajza, amint egy blogbejegyzésből nemrég megtudtam, a gaz illuminátusok ügynöke volt. 😊 Sőt az egész finnugor elmélet az illuminátusok boszorkánykonyháján készült. [Bekezdés] Mondjuk szerintem ennek a konteónak nehéz lesz kitúrnia a hívekben már mély gyökereket vert hagyományos habsburgos elméletet.”

(<http://forum.index.hu/Article/showArticle?t=9093294>, 2013.07.19.)

Nagyban közrejátszik a Habsburg-beavatkozás teóriájának megszületésében és makacs jelenvalóságában Hunfalvy Pál német származása és az a tény, hogy 17 éves koráig nem tudott magyarul. Hunfalvy maga is reflektál rá, hogy a magyarság sorsa, történelme, nyelve iránti nyitása némi időt

vett igénybe: „Nyíltan megvallom, mi a magyart igen távolról néztük s olly világban, a mely hasonérzelmet korántsem gerjeszte. A magyar állapot idegen volt előttünk.” (Emlékezés Késmárkra, 1841. Idézi: Domokos Péter, i. m.: 16.) A „megvilágosodás” Széchenyi Világa révén következett be, aztán jöttek Berzsenyi, Kisfaludy, Kölcsey művei.

Sokan vádolták Hunfalvyt azzal, hogy sosem tanult meg rendesen magyarul, törte a magyart: „Hunsdorfer-Hunfalvi Pál szepességi német, aki úgy nyelvészkedik, hogy közben töri a magyart...” (Székely István, Óstörténetünkről,

http://www.szekelyistvan.hu/tor_ostort.php

Ellenérvként például Hunfalvy 1848–1849-ben írt Naplóját lehet megidézni, melyben ugyan tapasztalhatóak bizonyos nyelvtani hibák („Hunfalvy – noha ekkorra már kiválóan tudott magyarul – időnként még rosszul használta az alanyi és tárgyas ragozást.” Napló 1848–1849, Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1986: 397. A Jegyzeteket Urbán Aladár írta.), de a több mint 300 oldalas dokumentum olvasása közben a magyar nyelv igényes, sokrétű és szeretetteljes használatának élményével szembesülhetünk, amit nagyban erősítenek a nemzetfélő, Habsburg-ellenes tartalmi vonatkozások.

Az égető: Czuczor—Fogarasi és Szentkatolnai Bálint ellen

Az „erőszakos finnesítés” részét képezte, hogy „Hunfalvy miután 1851-ben kinevezték főkönyvtárossá az Akadémián, rögtön támadásba lendült a Czuczor–Fogarasi Nagyszótár ellen. Mivel Hunfalvy nem tudta a szótár szerkesztését leállítani, igyekezett a tudományos pilléreit kiütni.” Hunfalvy „amellett érvel, hogy magyar szógyököket nem lehet szóelemzéssel felderíteni. [...] Tehát Hunfalvy lényegében elveti azt a gondolatot, hogy a magyar ragozó nyelv, ahol szavak úgy képződnek, hogy toldalékokat (képzőt, jelt, ragot) ragasztunk a gyökhöz. A magyar szóelemzést csak a rokonnyelvek segítségével lehet elvégezni.” (Marác László,

Szentkatolnai Bálint Gábor igazsága,
<http://users.atw.hu/maraczlaszlo/szbg.htm>)

Egyesek szerint a javító pótkötet kiadatatlansága is az ő lelkén szárad.

Egy másik visszatérő „vádpon” az előzővel szoros összefüggésben, hogy akadémiai pozíciójával, „hatalmával” visszaélve dokumentumokat semmisített meg, és ezáltal meghamisította a magyar nyelv történetét elsősorban Szentkatolnai Bálint Gábor gyűjtésével összefüggésben merül fel egyesek gyanúja. Ezzel a toposszal (ahogy Kanyó Ferenc nevezi) számtalan forrásban találkozhatunk:

„Bálint Gábor a kutatók mintaképe volt: minden mozdulatáról beszámolt megbízóinak. Ezért tűnt fel már az akkori Akadémia főtitkárjának Arany János költőknek is, hogy az **»észvesztő góbé miért nem ad számot a hun írásokkal való sáfárkodásáról«**. Pedig neki, a mélyen érző magyarnak is gyanakvó szemmel kellett volna kísélnie nem a világjáró székely, hanem az otthoni hivatalos dicsfényben sütkérező és a Magyar Tudományos Akadémia főkönyvtárosi tisztjét betöltő és az **»égető«** gúnynévvel illetett Hunfalvy Pál személyét. Ma már Bártfai Szabó László leveleiből tudjuk, hogy bizony ez a szerencsétlen ember sokszor alantasaival, sokszor azonban személyesen **égettette vagy égette el az ő kutatási irányát zavaró** adatokat, az Akadémiához beküldött forrásmunkákat.” (Fehérné, Walter Anna, Az ékírástól a rovásírásig, Bevezető, Buenos Aires, 1975)

„Hunfalvy módszerei jellemző, hogy – mint az Akadémia könyvtárosa – rengeteg olyan könyvet és kéziratot semmisített meg, amelyek ellentétben álltak az általa képviselt irányzattal. Bártfai Szabó László feljegyzéséből tudjuk, hogy Hunfalvyt az **»égető«** névvel aposztrofálták, mert sorra elégette a számára kényelmetlen kiadványokat, iratokat.” (Háry Györgyné, Magyar Nemzet, 1973. május 23. Idézi: Kanyó Ferenc: Hamis-e a „nemzetvesztő” Trefort-idézet,

http://toriblog.blog.hu/2010/12/07/hamis_e_a_nemzetveszto_trefort_ide

„Elég volt nekünk Hunfalvy Pál pusztítása, aki feldúlt és elégetett minden nemzeti hagyományt, hogy történelmünk iránt való érdeklődést minden szívből kiirtsa, aki valóságos lelki gyönyörűséggel végezte romboló munkáját.” (Fischer Károly Antal /1838–1926/ vasúti hivatalnok, 1904).

Ahogy a Disznóföldelő Aggregátor nicknevű hozzászóló fogalmaz egy fórumon: „Annyit tudok, hogy mindegyik forrás arra megy vissza, miszerint Bártfai Szabó László leveleiben valahol leírta, hogy Hunfalvy Pál elégettette Szentkatolnai Bálint Gábor gyűjteményét. Amennyire utána tudtam ennek járni, először Fehérné Walter Annánál bukkan fel ez a motívum, 1874-re datálva a történeteket, de két probléma is van ezzel. Az egyik, hogy hivatkozását nem támasztja alá, így végig kellene túrni Bártfai Szabó László összes levelét. A másik az, hogy ha meg is találjuk a levelet, Bártfai Szabó László 1880-ban született, tehát ő is csak másodkézből tudhatta ezt, ha egyáltalán megtörtént.”

(http://forum.index.hu/Search/showArticleResult?topic_id=9148423&aq_ext=1&aq_text=hunfalvy)

Az ügy kapcsán említett Bártfai Szabó László történész-levéltáros az Akadémia könyvtárában dolgozott 1924 és 1935 között, fő feladata az ősnymtatványok és a Régi Magyar Könyvek feldolgozása volt. De hogy milyen feljegyzéséről vagy levelezéséről van szó, azt pontosan nem tudni.

Az égető Hunfalvy toposzához számos eseményt, történetet kapcsolnak egyesek, például Arany János tudományos élettől való visszavonulásának okaként is Hunfalvy tevékenységét, kiemelten Bálint Gábor „elhallgattatását” nevezik meg. ez esetben gyakran megidézik Arany 1878-as epigrammáit:

BUDENZHEZ

Igazi vasfejű székely a Bálint:

Nem arra megy, amerre Hunfalvy Pál int.

BÁLINT GÁBOR RÖPIRATÁRA

melyben panaszosan kikelt az akadémia s a kultuszminisztérium ellen, hogy méltatlanul bánnak vele; de ő maga annál hevesebben megtámadta mind a kettőt.

Szegény Bálint Gábor,

Boldogtalan góbé;

Amennyit te szenvedsz,

Mi ahhoz a Jóbé!

(<http://mek.oszk.hu/00500/00597/html/vs187704.htm#63>)

Érdekes, hogy milyen különböző értelmezések születtek a versek hangvétélét és motivációját illetően. „Lehet, hogy Arany sejtett valamit (ti. Hunfalvy titkos „égetéseiből”, H. Sz.), s ezért vonult el nagyszalontai magányába, és onnét írta Budenz címére a sokat sejtető, keserű szájjú epigrammait a magyar nemzeti érzést megcsúfoló nyelvészek ellen.” (Fehérné, Walter Anna, Az ékírástól a rovásírásig, Bevezető, 1975, Buenos Aires.)

Annyit meg kell jegyezni, hogy a nagyszalontai magány tényszerű tévedés, akárcsak a verseknek a szerző általi 1874-re datálása. (Ez utóbbi talán a könyv megírása és az esemény közötti évek számának kerekése miatt történt, mint a honfoglalás és a millenniumi ünnepségek esetében.)

Halasy-Nagy Endrénél már nemcsak sejt Arany, viszont a megírás helyszínéül ő is Nagyszalontát jelöli meg egy hozzászólása lábjegyzetében: „Az Arany által csak égetőnek titulált Hunfalvyról nagyszalontai magányában írta meg Josef Budenzhez címezve epigrammáját.”

(http://www.magtudin.org/Halasy-Nagy_Endre_A_finn-ugor_elmeletrol.pdf)

Czakó Gábornak a Magyar Hírlapban megjelent, Kalandozás névtől nyelvig című cikkéhez az egyik hozzászóló

jack.outta.box101 nicknéven írta le meggyőződését, miszerint a vers egyfajta emlékezés a zseniális nyelvészről, Bálint Gáborról:

„[Hunfalvy] A Szentkatolnai Bálint Gábor által összegyűjtött rovasírásos emlékek jó részét elpusztította, illetve elrejtette. Szentkatolnai Bálint Gábor egy lángeszű tudós volt, akit Hunfalvy ármánykodása miatt nem engedtek be az MTA-ba. Arany János feledhetetlen verse is őrzi Szentkatolnai emlékét.” (<http://www.magyarhirlap.hu/kalandozas-nevtol-nyelvig>, 2013. szeptember 1.)

Marác László egy írásában egyéb Arany-verseket is megemlít a fent említetteken kívül (Az orthologusokra I–IV.). Ezeket a „leleplező költeményeket” szerinte a gyökrendszert tagadó Hunfalvy-féle kutatóprogramról írta a nemzeti költő. (Szentkatolnai Bálint Gábor igazsága, <http://www.magtudin.org/Szentkatolnai%20Balint.htm>)

Egészen mást feltételez okként Domokos Péter, és nem kizárólag Hunfalvyt tartja a versekben (és az egész „Őszikék”-korszakban) kétségkívül megmutató irónia célpontjának: „... a hírhedt háború bajvívói közül a fontosabbak – származásukat tekintve – ugor oldalról éppúgy nem voltak »magyarok« (Hunfalvy, Budenz, Munkácsi, Simonyi stb.), miként a török fél vezéralakja, Vámbéry Ármin sem! Lehet, hogy ez a körülmény is közrejátszott pl. Arany fokozatos visszahúzódásában a nyelvtudománytól, s készítette ingerült, gúnyos kis epigrammái megírására?” (Domokos Péter–Paládi-Kovács Attila: Hunfalvy Pál, Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1986, 146–147.)

Az Epilogus című költeményt olvasva mindenestre ennél sokkal összetettebb kép bontakozik ki Arany János tudományos és művészeti (köz)szereplését és az abban bekövetkező változásokat illetően.

Hunfalvy tevékenységével sok mindent hoznak még összefüggésbe, például Széchenyi István 1851-es kifakadását is: „S most még talán ezen utolsó igazán magyar intézet is ki

legyen sarkából forgatva? Fájdalom, igen! Mert hiszen az akadémiai alapszabályok minap leérkezett megváltoztatása, legalább saját lelki szemem előtt nem egyéb és nem kevesebb, mint olyan dőfés, mely könnyen halálra vezet.”

Összeesküvés-elméletek?

Szj Enikő emlékbeszédében egy olyan eseménnyel kapcsolatos megjegyzést tesz, amely Hunfalvy halála után 29 évvel következett be. Ez a tény jól jellemzi a szerteágazó és időnként igen érdekes mozzanatokot tartalmazó vádárdatot, amely Hunfalvy Pál személyét övezi: „Trianont sem kellene Hunfalvy nyakába varrni, hiszen azok közé tartozott, akik idejekorán felhívták a figyelmet a Kárpát-medence nemzetiségi problémáira, egyetértve ebben azzal a Kossuthtal, akinek szónoki képessége és forradalmi hevülete tőle, mint a fontolva haladás hívétől mindennél távolabb állt.” (Szj Enikő, i. m. 242.)

Van, aki úgy látja, nem konkrétan a finnugor rokonság váltja ki ezeket az érzelmeket, indulatokat: „...a finnugorelles elméletek mai népszerűsége nem a finnugor népek iránt érzett ellenszenvből vagy a más népek iránt érzett (szó szerinti) *rokonszenvből*, hanem egyszerűen az összeesküvés-elméletek iránt érzett szomjból fakad. Mint arra korábban utaltam, a »finnugor összeesküvés« realitását megerősíti az a tény, hogy a Kádár-korszakban egyfajta »hivatalos álláspont«-nak tűnt.” (Fejes László, Akiknek el akarják venni a múltjukat, <http://www.nyest.hu/renhirek/akiknek-el-akarjak-venni-a-multjukat>)

Ezek szerint ennek a „szomjnak” lenne oltója Hunfalvy és a személye köré rajzolt történetek sorozata.

Kérdés, hogy a Hunfalvy Pál (és Budenz József) személyét és tevékenységét érintő felvetések, hiedelmek, sejtések igazságtartalma mennyiben befolyásolja a nyelvtudományi eredményeket:

„Az ördög nem alszik, és nem aludt a 19. század közepén sem. Mi van, ha a gonosz Budenz tényleg ügynök volt, mert beszervezte a Habsburg titkosszolgálat? Végtére is nem álltunk mellette élete minden percében. Talán megszedült, kártyaadósságot csinált. Teherbe ejtett egy gyermeklányt. Levizelte a Kaiser arcképét. Zsarolással rákényszerítették, hogy a magyarok ellenségeként megalkossa a finnugor nyelvrokonság tudományos bizonyítását! [Bekezdés] Képzeljük el az összehasonlítás kedvéért, hogy Galileiről kiderülne: török ügynök volt, a szultánság fizette le, hogy csillagászati és fizikai kutatásaival aláássa a katolikus egyház hatalmát. Én ezt nem tartom valószínűnek, de mit lehet tudni? Emberek vagyunk, miért éppen ő lett volna tökéletes? Csakhogy ha így is lett volna, érinti-e ez Galilei felfedezéseinek tudományos érvényességét? Nyilván nem. [...]

Nincs ez másképp Budenzcel sem, csak meg kell érteni, hogy a történeti-összehasonlító nyelvészet is szaktudomány. Ha felfedezéseit fondorlatos indokból követte volna is el, ez nem változtat objektív érvényességükön...” (Nádasdy Ádám, A gonosz Budenz, Élet és Irodalom, 2010. április, http://seas3.elte.hu/delg/publications/modern_talking/a-gonosz-budenz.html)

2 Replies to “Az „égető””

Bakos József, 11 év ago

Kedves Hujber Szabolcs Úr!

„...a vers egyfajta emlékezés a zseniális nyelvészről, Bálint Gáborról...”

emlékezés valamire vagy valakire

megemlékezés valakiről vagy valamiről

Üdvözlöm: Bakos József

Esküdt, 2 év ago

Az igazság, a tények függetlenek az embertől, képességeitől, képzettségétől, foglalkozásától, hitétől, cselekedeteitől. A feltevés pedig feltevés marad akkor is, ha Akadémiánk vagy a világ szellemi élcsapata állítja ellenkezőjét.

A finnugor nyelvészet nem tudja bizonyítani a finnugornak nevezett nyelvek közös származását.

A közös származás bizonyítéka, tudniillik, az volna, ha jeles nyelvészeink felmutatnának öt-hatezer éves nyelvemlékeket, melyek igazolják feltételezéseiket. Egyebek között a legfontosabbat, jelesül hogy a kikövetkeztetett alapnyelv egykori megfelelője, a közös nyelvős (a feltételezett alapnyelv) egykor valóságosan is létezett.

A mai, élő nyelvek összehasonlítása – „szabályosnak és tendenciaszerűnek” minősített hangmegfelelések keresgélésével vagy bármilyen más módszerrel – csupán hasonlóságuk mértékének kimutatására használható, eredetük kiderítésére teljességgel alkalmatlan. Mert bármilyen módszerrel szerkesztünk közös alapnyelvet, nem tudjuk ellenőrizni, hogy ezen „alapnyelv” valóban egyezik-e egy hajdan beszélt nyelvvel, jelesül a feltételezett alapnyelvvel.

Lehet, természetesen, finnugor nyelvrokonságról beszélni, csak azt kellene hangsúlyozni, hogy a rokonság itt nem származás szerinti kapcsolatot jelent.

Ami pedig a finnugristákat és ellenlábasait illeti, versengjenek a

jeles urak, melyikük tudja magát
hatékonyabban elbolondítani.

Your Email address will not be published.

Comment

Name*

Email*

Save my name, email, and website in this browser for the next time I comment.

Hozzászólás küldése

This site uses Akismet to reduce spam. [Learn how your comment data is processed.](#)

© 2025 e-nyelvmagazin.hu. All rights reserved.